

4.12.2017

Dnro 474/2017

Oikeusministeriö

Viite: Lausuntopyyntöne 7.11.2017

SUOJELUPOLIISIN LAUSUNTO EHDOTUKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LAIKSI HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYSTÄ RIKOSASIOISSA JA KANSALLISEN TURVALLISUUDEN YLLÄPITÄMISEN YHTEYDESSÄ

Oikeusministeriö on pyytänyt Suojelupoliisin lausuntoa ehdotuksesta hallituksen esitykseksi laiksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä. Lailla pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelystä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten (2016/680) (Myöhemmin tietosuojadirektiivi). Lakia sovellettaisiin myös puolustusvoimien, poliisin ja Rajavartiolaitoksen käsitellessä henkilötietoja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä. Ehdotettu laki on luonteeltaan soveltamisalaltaan tietosuojan osalta yleislakina noudatettava laki. Se olisi toissijainen muuhun lainsäädäntöön nähden. Ehdotettu laki kuuluu samaan kokonaisuuteen, jolla uudistetaan eurooppalaista tietosuojalainsäädäntöä.

Lausuntonaan Suojelupoliisi toteaa seuraavaa:

Suojelupoliisi pitää hallituksen esitystä kaiken kaikkiaan peruteltuna ja kannatettavana. Yleisenä huomiona lakiehdotuksesta Suojelupoliisi esittää, että perustettavalle tietosuojavirastolle annetaan tietosuojauudistuksen yhteydessä merkittävä määrä tehtäviä, joista osa on kokonaan uusia. Suojelupoliisi katsoo tärkeäksi, että uudelle virastolle osoitetaan riittävät voimavarat sille määrättyistä tehtävistä suoriutumiseksi. Lakiluonnoksessa esitetään esimerkiksi tietyissä tapauksissa rekisterinpitäjän velvollisuudeksi kuulla ennakkoon tietosuojavirastoa. Suojelupoliisin katsoo, etteivät lainsäädännössä esitetyt uudet mekanismit saisi tarpeettomasti hidastaa esimerkiksi tietojen siirtoa kolmansiin maihin tai uusien tiedonkäsittelytekniikoiden käyttöön ottamista, sen vuoksi, että tietosuojaviraston resurssit osoittautuisivat riittämättömiksi.

Lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin 10 kohdassa määriteltäisiin, mitä tarkoitetaan asianmukaisilla suojatoimenpiteillä. Määritelmän mukaan niillä tarkoitettaisiin sellaisia teknisiä ja organisatorisia toimenpiteitä, joilla varmistetaan henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus, kun otetaan huomioon käsittelyn luonne, laajuus, asiayhteys ja tarkoitukset sekä rekisteröityjen oikeuksiin kohdistuvat riskit. Yksityiskohtaisien perusteluiden mukaan asianmukaisia suojatoimenpiteitä ei ole mahdollista laissa tyhjentävästi määritellä ja asianmukaisen suojatoimenpiteiden luonne saattaa ajan kuluessa muun muassa teknologisen kehityksen vuoksi muuttua. Vastaavaa määritelmää ei nimenomaisesti sisälly rikosasioiden tietosuojadirektiiviin, mutta sitä ehdotetaan otettavan sel-

keyttävänä lakiin. Ehdotetussa laissa viitataan useissa kohdin asianmukaisiin suojaustoimenpiteisiin.

Suojelupoliisin näkemyksen mukaan määritelmän ottaminen lakiin on perusteltua. Määritelmää voisi kuitenkin avata yksityiskohtaisissa perusteluissa selvittämällä, että asianmukaiset suojaustoimet voivat perustua esimerkiksi laista tai asetuksesta pohjautuviin tietoturvamääräyksiin. Tällä saataisiin kiinnitettyä määritelmää muuhun sääntelyyn, joka osaltaan voisi ohjata lainsoveltajan toimintaa.

Lakiehdotuksen 21 §:ssä säädettäisiin velvollisuudesta kuulla tietosuojavirastoa ennakoita ennen henkilötietojen käsittelyn aloittamista. Velvollisuus Tietosuojaviraston ennakkokuulemiseen olisi ensinnäkin silloin, kun edellä ehdotetun 20 §:n 2 momentissa tarkoitettu kirjallinen vaikutustenarviointi osoittaisi, että suunnitelluista suojaustoimenpiteistä huolimatta käsittely aiheuttaa merkittävän jäännösriskin rekisteröidyn oikeuksille. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että Tietosuojavirasto voisi laatia luettelon 1 momentissa tarkoitetuista ennakkokuulemisesta edellyttävistä käsittelytoimenpiteistä. Ehdotuksen mukaan tietosuojaviraston tulisi pääsääntöisesti kuuden viikon kuluessa kuulemispyynnön vastaanottamisesta antaa rekisterinpitäjälle ja mahdolliselle henkilö-tietojen käsittelijälle ohjausta käsittelyn saattamiseksi lainmukaiseksi.

Suojelupoliisi pitää tällaista ennakkokäsittelyä lähtökohtaisesti perusteltuna. Suojelupoliisin näkemyksen ennakkokuulemisvelvollisuus tulisi kuitenkin sitoa yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin uusiin tietojen käsittelytapoihin tai merkittävämpiin tietojärjestelmä uudistuksiin. Liian raskas menettely tai menettelyn sitominen yksittäistapauksiin heikentäisi olennaisesti viranomaisten toimintaedellytyksiä. Suojelupoliisi katsoo, että tällaisen päätöksen kestäminen kuuden viikon- tai jopa pidemmän ajan voisi tapauskohtaisesti muodostua toiminnan kannalta kestäättömäksi tilanteeksi.

Suojelupoliisin näkemyksen mukaan lakiehdotuksen 46 §:n 1 momentin alakohtasta 7. puuttuu lauseen lopusta sana kanteluista.

Lakiehdotuksen 53 §:ssä säädettäisiin valvontaviranomaisten keskinäisestä avunannosta. Pykälällä pantaisiin yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan täytäntöön rikosasioiden tietosuojadirektiivin 50 artiklan 1, 2 ja 7 kohta. Lainkohdan mukaan tietosuojaviraston on maksutta annettava toisen EU:n jäsenvaltion vastaavalle valvontaviranomaiselle tämän valvontatehtävässään välttämättä tarvitsemat henkilötiedot sekä muut tarpeelliset tiedot, ja tarvittaessa muutoinkin avustettava tätä valvonnan toteuttamisessa. Lisäksi Tietosuojaviraston olisi ryhdyttävä muihinkin tarvittaviin toimenpiteisiin tehokkaan keskinäisen yhteistyön varmistamiseksi. Lakiehdotuksen yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan (s. 96) keskinäinen avunanto kattaisi erityisesti tietopyynnöt ja valvontatoimet, kuten kuulemisten, tarkastusten ja tutkimusten toteuttamista koskevat pyynnöt.

Direktiivin 50 artiklan 1. kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, että valvontaviranomaiset antavat toisilleen tarvittavat tiedot ja keskinäistä apua tämän direktiivin johdonmukaisen täytäntöönpanon ja soveltamisen varmistamiseksi ja toteuttavat toimenpiteet tehokasta keskinäistä yhteistyötä varten. Keskinäisen avunannon on katettava erityisesti tietopyynnöt ja valvontatoimet, kuten kuulemisten, tarkastusten ja tutkimusten toteuttamista koskevat pyynnöt.

Suojelupoliisi katsoo sekä lakiehdotuksen 53 §:n, että direktiivin 50 artiklan ratkaisu on perusteltu direktiivin soveltamisalalla. Suojelupoliisin näkemyksen mukaan ehdotetun lainkohdan osalta tulisi kuitenkin tehdä vastaavanlainen informatiivinen viittaus, kuin ehdotetussa 46 §:ssä, jonka 2 momentin mukaan "tietosuojaviraston tehtävänä on lisäksi osallistua asetuksella (EU) 2016/679 perustetun tietosuojaneuvoston toimintaan. Tietosuojavirasto ei kuitenkaan vie neuvoston käsiteltäväksi asiaa, jossa on kyse henkilötietojen käsittelystä 1 §:n 2 momentissa tarkoitetun toiminnan yhteydessä". Lainkohtaan voisi lisätä esimerkiksi uuden momentin, jonka mukaan keskinäinen avunanto ei saa kohdistua asiaan, jossa on kyse henkilötietojen käsittelystä 1 §:n 2 momentista tarkoitetun toiminnan yhteydessä.

Lakiehdotuksen 53 §:ssä ei ole käsitelty lainkaan niitä kieltäytymisperusteita, jotka tietosuojadirektiivin 50 artiklan 4. kohtaan on kirjattu. Tietosuojadirektiivin 50 artiklan 4. kohdan mukaan pyynnön vastaanottanut valvontaviranomainen voi kieltäytyä noudattamasta pyyntöä vain, jos alakohdan a) mukaan asia, jota pyyntö koskee, ei kuulu sen toimivaltaan tai sillä ei ole toimivaltaa toteuttaa pyydettyjä toimenpiteitä, tai alakohdan b) mukaan pyynnön täyttäminen rikkoo tätä direktiiviä tai sellaista unionin oikeutta tai jäsenvaltion lainsäädäntöä, jota sovelletaan pyynnön vastaanottaneeseen valvontaviranomaiseen. Suojelupoliisin näkemyksen mukaan kieltäytymisperusteita ja niiden alaa olisi syytä käydä läpi vähintään yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Suojelupoliisilla ei ole muuta toimialaansa liittyvää lausuttavaa lakiehdotuksesta.

Suojelupoliisin päällikkö
Poliisineuvos

Antti Pelttari

Ylitarkastaja

Antti Wahlroos

Liitteet

-

Jakelu

-

Tiedoksi

-